

19 OCT. 1933

ANUL I. No. 2.

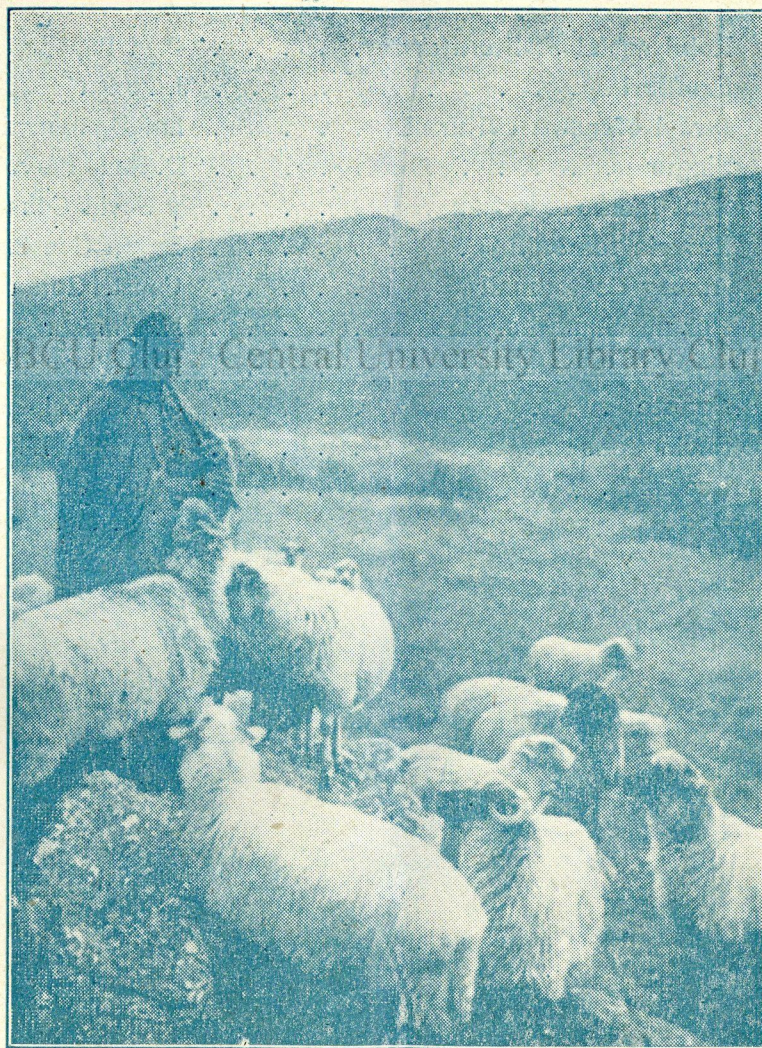
SIBIU — NOEMBRIE 1932.

Provincia Literară

Revistă de literatură, critică și artă.

APARE LUNAR

Directori: Eugen și Paul Constant.

Fischer, — Sibiu.

563

Sumarul :

Rolul social al literaturii	Paul Papadopol
Profilări	J. Molea
Iarăși ofensiva culturală	Ion Dongorozi
Singur	D. Radu Pârvulescu
Sunt lacrimae rerum	† Savin Constant
Reverie tombală	Eugen Constant
Amurg de toamnă	Const. Goran
Poiana ciumașilor	N. Plopșor
Un scandal edilitar	Paul Constant
Noapte	Const. Nisipeanu
Savin Constant	Provincia Literară
Recenzii	Eugen Constant și Traian Mateescu

ROLUL SOCIAL AL LITERATURII

I. LITERATURA DE AZI;

NEVOIA DE ORIENTARE.

Literatura românească actuală trece — hotărît — printr'o criză : curente dintre cele mai stranii, dintre cele mai extremiste și mai ultra moderne, se năpustesc să-și dispute locul de întâietate în fața ochilor uimiți ai cetitorului contimporan plin de bunăvoință, dar și de nedumerire, setos de carte, dar neîndemânat și nedotat în alegerea ei, avid de cultură, dar completamente neinițiat. Așa dar — pedeoparte — o imensă cerere literară, pornită din sufletul însetat de frumos al cetitorului contimporan, pedealta, o ofertă de proporțiuni nu — numai înspăimântătoare, dar înspăimântător de variate. Și aceasta din cauza actualității atât de pluriforme (toate-ismurile din 4 continente se regăsesc la noi) i se adaogă, mereu reîmprospătându-se, literatura veacurilor și a neamurilor. În felul acesta — vitrina librăriei ne va oferi, îmbiindu-ne, zi de zi, acea eterogenă și eteroclită împesărită de culori, formaturi și curente care alăturază noua edițiune a „Țiganiadei“ de factură și inspirațiune corect-clasică, de tot atâtea „flori, fântâni, lacrimi... ale luminii, focului văpăei...“ de conținut și de vestmânt ultra extremist, o adevărată bațjocură și a bunului simț estetic, dar și a ideii de literatură. Norocul e că — ochiul extenuat — de atâtea privesăi apocaliptice — are fericitul prilej să se odihnească pe petalele pline de lumină ale unor flori eterne ca „Iliada“ și „Odisseia“ d-lui G. Murnu, „Infernul“ sub înfăășarea românească a lui Coșbuc sau ca „Vol II“ din „Operile complete“ ale marelui Odobescu.

Din toată această caracterizare două concluziuni se impun :

1. aceia că drumul parcurs de literatură n'a fost totdeauna progresiv, altfel noi, cei de azi n'am fi ajuns — după trecere de mii de ani — la opere nedemne de acelea care ne-au încălzit sufletele de învătăcei ;

2. că, în actuala configurație a scrisului românesc actual — acest haos de credințe neexprimate și exprimări lipsite de credință — se simte numai decât nevoia unei serioase orientări.

Fără să am pretențiunea a o face — voi încercă, în cele de mai jos, câteva reluări în legătură cu rolul social al literaturii.

II. LITERATURA

Cuvântul *literatură* e capabil — mai cu seamă — de 2 precise înțelesuri :

1. unul — larg — acela de *scriere*, care-l apropie de noțiunea *cultură*, în care intră toate manifestările sufletului omenesc finale în haina cuvântului (deci : și discursurile și operele de proză) ; și

2. altul — restrîns, acela de artă literară. În acest din urmă înțeles (și acesta e și cel adevărat și acela care ne interesează) — literatura e poezie. Ea coprinde,

ca dealtfel toate artele, numai manifestări ale întregului suflet omenesc subordonate sensibilității. În tabloul artelor, ea ocupă, împreună cu muzica și cu teatrul, subdiviziunea artelor succesive (dinamice) — întrucât, prin succesiune, reușim să ni le clădim în sufletele pregătite.

La acestea am mai adăogă un cuvânt:

Cași celelalte arte, literatura nu ia ființă decât în însuși momentul aruncării ei în material senzațional, atunci — adică — și numai atunci când ea devine accesibilă marelui public. Operă literară în concepție, în mintea artistului și numai acolo — *nu există* — căci, pedeoparte, existența ei e mărginită la o singură persoană, pedealta conținutul și valoarea ei sânt cu totul necontrolabile.

Aici stă — dealtfel — și deosebirea dintre literatură—artă și consorele ei — toate manifestări ale sufletului omenesc pe baza sensibilității. Spre deosebire de pictură, care întrebuințează culoarea, de sculptură, care se finează în piatră, de muzică, exteriorizată cu ajutorul sunetului — literatura folosește cuvântul — imagine, verbul într'aripat, recreat și sensibilizat prin puterea de închipuire a artistului-creiator.

Așadar: artă succesivă exprimată prin ajutorul cuvântului-imagine — iată cu ce înțeles vom întrebuința, în cele de mai jos, termenul specific de literatură.

III. I S T O R I C.

Cu aceste circumscieri — cu acest înțeles care o îngustează, dar o ridică — rolul social al literaturii care poate să fie?

Contribue ea oare, într'o oarecare măsură, la înaintarea sufletului omenesc, îl face mai capabil, mai sensibil, mai fin — sau, dincontră, îl degradează, îl înjosește? Iată chestiunea care ne interesează în cercetarea de față.

*

Credem potrivit însă să procedăm cu un mic istoric — să urmărim chestiunea de mai sus la câțiva reprezentanți ai scrisului românesc.

Iată-i;

1. Intr'o „scrisoare către C. Negruzzi“ — întemeetorul culturii românești — Ioan Heliade Rădulescu — se întreabă, la 18 Noembrie 1836: „care e mijlocul ca să apropie cineva duhurile contimporane?“ și răspunde, eliminând școalele care — pedeoparte — „pregătesc tinerimea pentru un viitor“, cum și la o „neînțelegere“ cu bătrânii“, unii având „prisos în cunoștințe de teorie și alții în experiență“.

De-aici nevoia altor mijloace de unificare sufletească. *Eliade* care, în toate direcțiunile, a fost un mare inițiator, le-a și găsit: „o gazetă și un teatru“ și anume: „cea dintâi pentru cei cari știu a ceti și cea de-al doilea și pentru unii și pentru alții“.

În continuarea scrisorii sale, Eliade se oprește analizând — pe rînd — cele 2 mijloace preconizate. Astfel:

„Prin gazetă află cineva ce se lucrează într'alte părți mai înaintate prin cunoștințe, în tot felul de materie, se familiarizează, încetul cu încetul, deși fără metod, cu ideile veacului și ajunge încât, deși nu poate a se pune de-alături cu cel învățat, dar împlinește un loc îndreptarea ce trebuia să urmeze în acel spațiu atât de mare și deșert ce eră între câțiva învățați și lumea cealaltă“.

Nu vom avea nimic de adăugat la aceste greoaie însemnări care circumscriu folul social al *gazetei*, adecă al *literaturii-cultură*.

În continuare este vorba despre teatru care :

- a) „poate adună toate clasele de orășeni;“
- b) „familiarizează, prin bucățile sale potrivite pe interesul norodului, pe toți, pe nesimțite, cu istoria națiilor“ ;
- c) „recomandă virtutea și răsboește vițiul, aduce în rîs obiceiurile ruginite și bătrâne“, înfine :
- d) „insuflă gust pentru ale veacului“.

Cu un cuvânt: patru din direcțiunile sănătoase în sensul cărora *literatura-artă* contribuie (prin subdiviziunea sa dramatică) la *ridicarea sufletului omnesc*.

2. Cu totul de altă părere pare a fi cel mai mare poet până la Eminescu — Gr. Alexandrescu, care, nu odată, în operele sale, se plînge de neajunsurile pe care i le procură poezia, fără ca măcar, prin scrierile sale, „să prefacă năravuri desfrânate“. Astfel fiind lucrurile — el ajunge la încheerea că faptul de a arăta

..în versuri, în rînduri măsurate,
Că cinstea și virtutea sînt lucruri lăudate,
Că numai fapta bună este isvor de bine,
Iar cea rea își aduce pedeapsa ei cu sine.

e o greșeală :

Astea sînt prea frumoase și bune pe hîrtie.
Cine însă te-ascultă sau va ca să le știe ?

și continuă concretizând :

Decînd lumea e lume, ce carte omenească,
Putu de fapte rele pe oameni să opriască ?
Tiranilor să'nсуfle a neamului iubire
Pe cei fără suflet să-i facă cu simțire,
Pe hoți să-i îndemneze cu cinste să trăiască
Și câți judec' norodul să nu-l năpăstuiască ?

și conchide :

Cînte lupii și urșii la pilde cât le place
Omu-și cată de treabă și tot ce-a'nvățat
Povețele sînt vorbe, dar fapta e departe ;
Și prea puțini urmează morala dintr'o carte. (2)

Neagă oare Gr. Alexandrescu rolul social al literaturii ?

Dacă ținem socoteală de *comical ușor* care-l caracterizează, în unele opere de *ironia dublă* pe care i-o cunoaștem din altele — ajungem la aceiași încheere — *poezia lucrează asupra societății moralizînd-o*.

Aceia însă cari — ca poeți — eternizează — în operele lor — cu toată puterea rolul social al literaturii artă, al „cuvîntului“, sînt poeții mai noi ; Al. Vlahuță și D. Anghel.

3. Vlahuță face în una din cele mai însemnate și mai semnificative opere ale sale, în bucata „Cuvîntul“ (care-i deschide volumul) formată din 2 părți :

prima, o precisă afirmare a puterii „ca'n basme“ a „cuvîntului“ care :

...lumi aevae-ți face din păreri,
Și chip etern din umbra care pierе,
Și iarăși azi din ziua cea de eri.

*..poate morții din mormânt să-i cheme,
Sub vraja lui atotputernic ești,
Străbuți în orice loc și'n orice vreme,
Și mii de feluri de vieți trăești.*

Și mai departe:

*Te-atinge doar și tu-o biată clipă
Ce tremură 'ntre două vecinicii
Privești de sus a lumilor risipă,
Și toat'a lor zădărnice-o știi.*

*Aprinde'n inimi ură sau iubire,
De moarte de viață-i dătător,
Și neamuri poate 'mpinge la pieire,
Cum poate - aduce mântuirea lor.*

A doua — un măreț apel către „poeți“, către aceia cărora li

*...s'a dat solia sfântă
De preoți ai acestei mari puteri*

și în sufletele cărora

*...se frământă
Intunecate valuri de dureri
Și gânduri de-un întreg popor gândite.*

Dându-și perfect seama că soarta omenirii e concentrată în arta acestora, poetul îi îndeamnă:

*Nu duceți minunatul vostru dar
Ofrandă mâinilor nelegiuite,
Ci ca pe sfânta masă din altar
A 'mpărtășirii taină prea curată,
Așa cuvântul să vi-l pregătiți.*

Aceasta pentru a contribui la înfrățirea sufletească a omenirii (supremul rol al literaturii) prin artă:

*Ca mii de inimi la un fel să bată,
Și miilor de veacuri să vorbești.*

4. Cu totul altfel se prezintă „Imn-ul“ lui D. Anghel — care contrastează, cu opera de mai sus, atât de măreață, atât de omenească și de obiectivă — tocmai prin caracterul ei de intimitate.

Pentru Vlahuță „cuvântul“ are un rol hotărâtor în viața popoarelor: el „le poate duce la pieire“, le înalță, le mântuește sau le înfrățește; Anghel e și mai sentimental și mai subiectiv. El se'ntreabă: De n'ați fi fost voi „împărechieri ciudate de slove.

*Cu ce vestminte
S'ar fi'mbrăcat pe lume și dragostea și ura?*

Și încă :

*Ce-ar fi făcut un suflet cu tot ce adună'ntrânsul?
Și oare brațul volnic, și buza ce sărută,
Și ochii, luminoșii, ce au cu dâșii plânsul
Ar fi putut să spue ce tace-o gură mută?*

Fără să-și poată da seama „din ce adânci nevoi“ au răsărit și „sub bolta
cărei peșteri au răsunat“ — poetul se restrânge la sine: cuvintele, aceste „ecouri
depărtate al altor suferințe și bucurii“ — îl fac să re trăiască

*trecutul, și clipa care bate,
Și viața care'ncepe dincolo de morminte.*

*

In concluzie — o recunoaștere completă a marelui rol social pe care-l joacă
literatura—artă în viața popoarelor și asupra căruia ne vom opri în celece vor urma.

Paul Papadopol.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PROFILĂRI.

**Mi-e sufletul în nopți de primăvară
Ca un salcâm împodobit cu flori
Pe care plâng melancolii de seară
În prăbușiri de umbre și culori.**

**Sub irizări de nostalgii rebele
Mă conturez cu gându'n depărtare
Și drumuit pe cărării de stele
Mă risipesc ca funigeei'n zare.**

**Iar drumul meu spre miticul Parnas
Se urcă 'ncet prin profilări de fum
Și peste vremi îngădui un popas
Să tălmăcesc prezentul meu postum.**

J. Molea.

Iarăși ofensiva culturală.

Cortina a căzut grea peste finalul ultimei comedii politice, jucată și la București, și pe scena îngustă și improvizată dela poalele Bucegilor. Pertractări și combinații, lucrături și lovituri pornind din umbră; cascadă de ediții speciale, pagini întregi de gazetă cuprinzând reportajii politice — variații pe aceeași temă, alambicate meșteșugit în redacții, ori goluri umplute în ultimul moment, cu fotografiile excelențelor de toată mâna. Opinia publică a fost cravașată violent și hrănită abil, zile de-a-rândul, cu vești care de care mai senzaționale. Depresiunea în care ne sbatem toți, grijile sporite cu ivirea celor dintâi crainici ai toamnei, cereau, desigur, această înțețită biciuire.

Însfârșit noul guvern a fost scos cu forcepsul. Pe noi, care am stat și stăm departe de vâlmășagul politic, ne-a interesat prea puțin și chinurile facerii, și rețeta după care s'a procedat la drămuirea componentelor guvernamentale. Ne-am bucurat totuși, aflând că la Instrucție a rămas un om de cultură și metodică activitate practică, profesorul D. Gusti, care va avea astfel răgazul să dovedească dacă nădejtile ce se pun în domnia-sa, sunt ori nu întemeiate.

Faimosul senat cultural, a cărui convocare fusese trâmbițată pentru sfârșitul lunii Octombrie, pare-se că nu va rămânea chiar un simplu deziderat. Deasemeni sperăm că se va face o atentă, o aspră selecționare a participanților, și se va curma la timp mâncărimea de limbă a „tehnicienilor“ care nu vor lipsi din sobor — după cum Martie nu poate lipsi din postul cel mare.

Nu interesează numărul figuranților și nici titlurile scoase dela naftalină; nu poate interesa fastul protocolar și nici savantlăcul discuțiilor. Vor interesa soluțiile practice, croite pe măsura realităților românești, și mijloacele ce ne stau la îndemână pentru grabnica lor traducere în faptă pipăibilă. Atât și numai atât.

Nu mult după război, unii dintre noi au simțit lămurit și s'au și trudit să dumirească, — pe cei ce-aveau ochi teferi și urechi defundate, — că unul din imperativele idealului național post-belic era, și este încă, ofensiva de cultură națională; — ofensiva culturală, care trebuia desfășurată metodic și fără zăbavă, în lungul și în latul țării. Sămânța a fost aruncată cu dărnicie și în bună parte a încolțit, e — drept — dar bălăriile, de tot felul și de pretutindeni, au înnăbușit, iute și de grabă, firavele tulpini ce deabea lăstăriseră.

Ambiții au fost sgândărate și mobilizate; paraziții și cioclii, desprinși de prin toate ungherile, s'au încolonat grabnic. Bugetul celei mai modeste instituții a cuprins, între cutele lui, până acum decurând, și o „prevedere“ pentru propagandă culturală. Trepăduși electorali necăpătuiți, improvizatii și neterminații de toată mâna, au supt pe 'ndelete dela ugere doldora, în numele și pentru biata cultură națională. Și dacă s'ar fi mulțumit numai să ronțăie fără să activeze, paguba n'ar fi fost, la urma urmelor, mult prea mare. Cei mai mulți însă s'au simțit obligați ori chiar miruiți de Sus, să trudescă pentru luminarea bietului norod. Și s'au ostenit, nu glumă: șezători, broșurele și tablouri cu caracter patriotic, tipărituri pentru popor — toată ciupercăria de foițe croite pentru popor, dar scrise într'o limbă de-a-dreptul păsărească.

Din pricină desmățului cultural, cuvântul rostit, ca și cuvântul tipărit, nu mai prețuște astăzi două parale. „Propagandistul cultural“ trezește silă, ori recoltează zâmbete cu

greu strunite. Exponenții mișcării noastre culturale, poftiți la sfat serios în Capitală, au datoria să innoade firele rupte, să despartă boabele de grâu de cele de neghină, și să elaboreze un plan minimal de lucru, pășind neîntârziat la realizarea lui. Nu e momentul, — o subliniem — pentru experimentări costisitoare ori zăbavnice.

Cum de câțva timp se țes cu insistență svonuri despre desființarea teatrelor naționale din provincie, desigur că și situația acestor instituțiuni de cultură națională, va fi cercetată cu atențiune și obiectivitate, pe toate fețele, de către soborul cultural dela București. Intr'un plan complect și organic încheșat, de reală activitate culturală, nu mai poate lipsi factorul: teatru național. Care este, care-ar trebui să fie rostul și pe ce căi își poate atinge ținta un teatru provincial, am arătat pe larg și nu odată. În debaterile senatului cultural, teatrul național trebuie privit și cântărit ca teatrul unei întregi regiuni și pentru toate categoriile de spectatori, ca un important factor animator, centralizator până la un punct, al întregii mișcări culturale din regiunea unde se găsește situat.

De tăeturi în actualele bugete și de trasarea unui plan de activitate poate fi vorba; de desființare însă nu. Și dacă totuși problema desființării va fi pusă pe tapet, cei în drept nu s'ar putea opri decât la unul din cele trei teatre din colțul de miază-noapte al țării.

Iașul urmează a fi scos din discuție — scos și pentru trecutul lui luminos, și pentru activitatea ce o desfășoară actualul gospodar, om de talent și de cultură. Teatrele naționale nu trebuie, osândite pentrucă unii dintre directori nu pot înțelege ori nu vor să înțeleagă, care este astăzi menirea unui adevărat teatru național!

Ion Dongorozi.

SINGUR...

Cărarea e plină de foi,
De strajă stau arborii goi;
Al corbilor negru convoi
Despică văzduhul greoi
De toamnă... tristețe și ploi...

E toamnă... tristețe și ploi...
Ecoul atâtor nevoi
— Purtate 'n alai de strigoi —
Se sbuciumă 'n suflet, greoi,
Sub ritmul aceleaș ploi..

Sub ritmul aceleaș ploi,
Revino, să fim amândoi!

D. Radu Părvulescu.

SUNT LACRIMAE RERUM.

Dece sunteți cu mine prefăcuți
Și'n față mă compătimiți tăcuți?
Dece să râdeți ca de un nebun,
Când eu am fost cu voi atât de bun?

Nu! voi să nu'mi veniți cu gesturi grave!
Să nu'mi vorbiți nimic: eu vreau tăcere...
O! cum mă dor urechile-mi bolnave,
Ce n'auziră glas de mângâere.

Nu mă'nțelegeți! Ne'nțelesul meu,
Dece atunci umil spre voi se'ndreaptă
Când sus la ceruri este-un Dumnezeu
Care ne dă iubirea-i înțeleaptă?

Mă mir, nebuni, că nu svârliți noroi
Și pietre în umilul meu ungher.
Să mă ridic mai repede la cer
Batjocorit de voi, de voi, de voi...

Dar nu mai vreau ca'n fiecare clipă
S'aud pe toți în jurul meu cum țipă
Și cum se'ntrec în timbru ca să sbiere
O! voi urechi bolnave de durere...

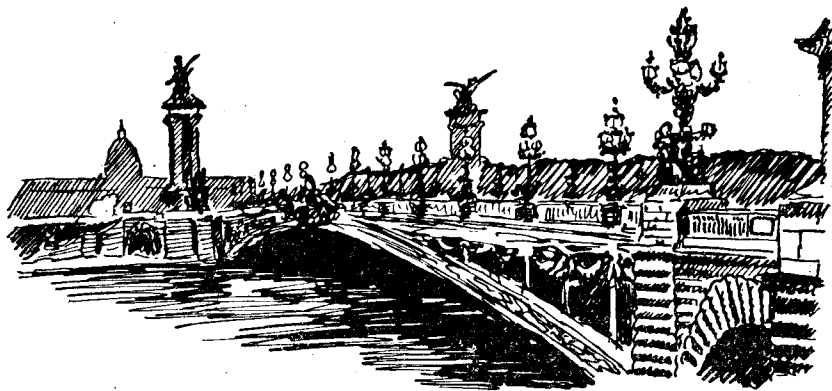
Ce biblic glas pe vremi profetiză
Că moartea-i visul vieții, pe pământ,
Când bolta cerului e-o piatră grea
Căzută peste noi ca pe-un mormânt?!

E-o noapte, care s'a lăsat tirană
Din haos pe tremurătoarea-mi geană,
E-o noapte-n care nu mai văd nimic
Și'n față ei mă simt atât de mic.

Gemi suflete că fericirea'o vezi,
Dar niciodată n'o s'o simți în tine!
Gemi suflete că-i de-ajuns să crezi
Că răul este rău și bunul bine!

Iar voi tăceți! Mi-e drumul vieții lung
Și nu știu când și unde s'o ajung.
O! voi tăceți! Din gândurile mele
In noapte-au început să cadă stele.

† Savin Constant

REVERIE TOMBALĂ.

Răsfirat pe fundul gropii, dorm...
Vecia îmi cântă pe craniu cântec de greer.
Călcați ușor, prieteni! Nu mă treziți. Firul ierbii se clatină.
Vorbiți încet, încet.
Aici, jos, furnicile sparg blocuri de besnă
Și îmi ciugulesc din gând, din creer.
Nu mă strigați! Mi-e frică...
Lăsați-mă în raclă, așa cum sunt, înălbit schelet!

Invelișul vostru lumesc eu nu'l am. Sunt gol...ry Cluj
Mă simt ca'ntr'o bae sub huma jilavă.
Râmele roșii îmi pipăesc încheeturile,
Mă gâdilă botul lor gelatinos.
Visez, visez... Cosciugul mă poartă prin neguri, prin timpuri,
Cu lunecări de navă;
Ingerul, de pe cupola dricului, îmi apare vâslind în spațiu
Cu aripi mici de abanos.

Nu vă jucați cu plânsul, prieteni! Lacrimile voastre necerute
Imi șterg poleiala de pe cruce, îmi rod epitaful.
Nu mă bociți fățarnic. Petreceți, petreceți...
Ca mâine vă va suna ceasul sinistru și hâd.
Și-atunci, din toată trufașa voastră îmbinare de carne și simțuri,
Se va alege praful, —
Iar eu, din fundul gropii, cu dinții mei de mucegai,
Am să râd de voi, să râd...

Vă vor aduce aici, în cimitir, cu pompă...
Vor veni popii și rudele'n doliu,
Va cânta corul de copii. Vor veni și cioclii
Ce-au ținut de mânăre tava cu grâu fiert, la moartea mea;
Vor fi flori, lumânări, suspine, orații funebre,

Apoi uitarea își va așterne greu lînțoliu,
Peste robii lui Dumnezeu, în al căror suflet iubirea
Se stinse ca un crepuscul de stea.

Veți dormi atunci și voi, răsfițați pe fundul gropii...
Vecia vă va picura pe craniu cântec de greer.
Vântul va legăna din vârf bălăriile, crescute pe pieptul vostru,
Sufocat sub bulgării de lut.
Furnicile vor năvăli, puhoae, să vă ciugule gândul din urmă,
Incremenit în creer, —
Iar râmele roșii vă vor intra'n orbite,
Ca'n niște scorburi, pline de taina marelui necunoscut.

Călcați ușor prieteni! Nu mă treziți. Firul ierbii se clatină.
Vorbiți încet, încet.
Nu mă strigați. Mi-e frică...
Lăsați-mă în raclă, așa cum sunt, înălbit schelet.

Eugen Constant.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AMURG DE TOAMNĂ

Cad frunzele iar
Amurgu-i de jar.
Pe drumuri deacum
Foi moarte și fum.

Tu, toamnă, ne lași
Grădini fără pași,
Pe vise, pe zori,
Lași trâmbe de nori

Și cuiburi pustii
Și'n noi vijelii.
Din ceață aduci
Morminte și cruci.

Flori albe se stâng
Și cad pe poteci,
Și'n suflete plâng
Flori moarte pe veci.

Const. Goran.

Poiana ciumaților.

Dacă scobori pe podina Tătarului și mergi până unde să 'nfurcește cu valea Baboii, dai de siliștea Pietrii, așezată tocmai pe botul dealului, cu fața la poalele căruia se 'npreună văile. Jos, la poalele dealului este loc larg polejnic, o poiană mare; poiana Ciumaților.

Când îți arunci ochii de jos din poiană în botul dealului la siliștea Pietrii, vezi pe un dâmb două cruci de piatră. Aci a fost cimitirul satului Piatra. Roase și măcinate de vreme, crucile din siliște, nu mai lasă a se desluși măcar o slovă pe ele. Pe 'nserat, par două umbre, doi călători cari scoboară pe potecă spre poiana ciumaților.

Ale cui or fi, nu se mai știe. Zic unii că a mai mare să fie a unui boer tare cuprins pe vremuri, iar ailaltă a unui popă. Alături de cruci, abia se mai vede din iarbă temelia de piatră a unei biserici. În feție, împrejurul unui țuturoi cu vâna groasă sumedenie de gropi aproape astupate; gropile bordeelor ciumaților.

Da'n primăvară. Iarna fusese aspră, căinoasă. Nămeții groși de zăpadă, se 'ncăpăținau să se topească. Dar, pela Mucenici un vânt cald despre scăpătat, prinse a sufla pe placu zăpezii, ochesind-o. În câteva zile, pierise aproape toată zăpada depe fețe. Firele de iarbă galbene la rădăcini și roșcate la vârf, începuse să inverzească la soare.

Mugurul copacilor se umfla văzând cu ochii. Numai bojoțulul și ghiocelul stau parcă supărați pe soare că le topise cerga caldă din spate.

Oile noastre slăbiseră și se ogârjiseră că 'ncepuse a lăpăda lâna dupe ele, plotoage, plotoage.

— Ia să le scoatem și noi la iarbă, aud într'o zi pe tata.

Bucuria mea. Pe fața Burdiosului se luase bine zăpada și se svântase. Oile flămânde și dornice de păscut, de cum au eșit din sat, au început să pigoale. Ici un fir de iarbă, ici o frunză uscată, până am ajuns la Burdiosu. Când mi-arunc ochii spre poiana Ciumaților, văzui acolo încă vre-o câțiva copii. Oile erau sus pe marginea tufarului și ei jos în poiană, jucau gulea. O luai într'acolo. Până s'ajung la ei, copii spârseseră jocul și erau toți sus în siliște.

Pe mijlocul gropilor bordeelor ciumaților pâraele din primăvara asta au croit o mâncătură ca de un stângen de adâncă. Și copii, așezați pe marginea hududoilui priveau muți la apa tulbure, care se scurge bolboroșind pe fundu-i. De ce stau copiii ca sfinții? M'ășezai lângă ei.

În malul din dreapta, în fața noastră, se văd niște oase mari. Apele hududoilui retezaseră groapa unui bordei. Se vede bine fundul bordeiului cu vatra de pământ roșu ars plină deasupra cu cenușe și cărbuni.

Eram puțin mai răsărit ca tovarăși mei de păscut oile, și'mi ziceau nene.

— De ce să fie oasele ăștea mă nene, mă 'ntreaba unul.

— De om, de ce crezi să fie, îi răspund eu. Mi-a spus mie tata că aici a murit tot satul de ciumă. Nu mai prididea cioclii să-i îngroape și dor tăia furca bordeiului de cădea bordeiul pe ei să-i cutroape.

Am mai privit puțin la oasele mai albe eșite din mal și fără să mai murmurăm careva vr'un cuvânt, ne-am depărtat tăcuți, neînțelegând de ce ne-a pierit toată bucuria primăverii, tot gândul la joacă.

A doua zi după ce ai de-acasă ne-au spus să nu punem cumva mâna pe oase că sânt spurcate, ne-am dus, doar așa ca să le mai privim.

— Ați auzit mă că sunt oasele ciumaților?

— D'apăi. Și sânt spurcate.

— Mi-a spus tata că dacă punem mâna pe ele, aducem ciuma'n sat.

Și fiincă nu ne erea îngăduit să le atingem cu mâna, le-am atins cu ciumegele până le-am doborât din mal. Unele au căzut întregi, altele s'au rupt lăsând în dunga malului, rotogoale albe, ceace înseamnă că sunt mai lungi.

Am pornit dar să scobim cu ciumegele în cenușa și cărbunii depe vatra bordeiului și să scoatem la oase. Erau oase multe pe fundul bordeiului. Teama ne-a pierit și când eșea un căpătâi de os la iveală îl apucam țapăn cu mâinile și ne uzmeam să ni se deschidă băerile inimei până'l scoteam afară.

Fluerile picioarelor erau mai tari și lungi. Le măsuram cu ale noastre și erau aproape de trei ori mai lungi. Alte șodolane mai subțiri, se rupeu în bucăți tot trăgând de ele.

Scobind noi în mal până seara, am scos sumă de oase și pe deasupra cinci troace; două de oameni bătrâni și trei de copii. Rotunde și galbine ca troacele uscate, le-am înșirat pe dunga malului. La unele le potrivisăm și falca de jos.

Ceata noastră era tot de cinci. Osteniți de atâta scobit, stam pe malul slăbit și priveam la ele. Incepuse a'nmurgi. Găurile ochilor, negre, pline de pământ priveau la noi, fălcile cu jumătate dinții lipsă au început a rânji la noi, că am plecat acasă cu oile fără să cuezăm a ne mai uita îndărăt.

A doua zi însă, sfiala ne-a trecut. Atingându-le cu ciomagul să vedem cum sună, una s'a dus de-a păstrăgala.

— Ne-a la bică, aud pe Gheorghe al Mării și-i păli una cu ciomagul de să duse de-a dura până'n vale.

— Știți că e bună de jucat purceaua.

Căpătinile ălor bătrâni, au ținut bine la bătae. Cu una ne-am jucat purceaua trei zile. Când o loveam cu ciumegele, suna a troacă spartă, dar nu se descheia deloc. Cu troacele copiilor a mers mai lesne. Ne'ncăeram care să le lovim mai întâi, că atât le trebuia. Dintr'o pălătură de bâzdoacă, o făceam păzdării. Ii săreau dinții și măselele de nu se mai vedeau.

După fiecare ploae, dar mai ales în fiecare primăvară, cum scoteam oile la iarbă, o luam de-adreptul la siliștea Pietrii, și în malurile mâncăturii de apă, care se făcu hududoi adânc, trebuia să dăm iar de vr'un fund de bordei cu case.

Și așa, an de an ne-am jucat purceaua jos în poiană cu căpătinile ciumaților, bucurându-ne mult când scoteam din mal câte-o troacă tare să ție mai mult la joc.

Se scurgea vremea și noi creșteam. Am lăsat oile în seama alor mici, și-am luat în primire coarnele plugului, coasa și secera.

Hei, e mult de-atunci! Ce știam noi? Copii! Știam că-i zice acolo Poiana Ciumaților, unde a murit tot satul de ciună, dar ce știam mai bine, ce ne bucura și ne atrăgea spre această poiană, erau căpătinile din malul hududoiului, ce se lărgea și se adâncea tot mai mult în siliște.

Acum am îmbătrânit și'ncep să-mi fac socotelile unde să mă'ngrop, ca să nu-mi scoată vre-o mâncătură de apă ciolanele afară.

O ține tivga mea să se joace copii cu ea purceaua câteva zile? Altfel să se facă zob dintr'un dat și să-i sară cât colo știrbiturile de măsele, la ce bun ar mai strica joaca copiilor?

N. Ploșor

Un scandal edilitar.

La ultimul pahar de vin, porțile înțelepciunii li-se deschiseră larg.

„Să formăm o delegație de cetățeni hotărâți și de încredere și să arătăm d-lui Primar, că chestiunea asta nu mai poate dăinui“.

„Absolut!...“

„Că întreg cartierul este o mlaștină, prin care înotăm ca și niște porci...“

„Da bine ai prins, D-le situația...“

„Că suntem alegători devotați“.

„Păi, nu l-am ales noi?!“

„Că-i suntem semeni și merităm un tratament mai bun...“

„Asta, una la mână.“

„Și că, deci, ne trebuie în primul rând, trotuar...“

„Să ne facă trotuar!“

„Nu suntem absurzi, domnilor... Nu cerem trotuar de asfalt...“

„Da de ce să nu cerem?!“

„Cerem un trotuoraș de piatră, care să ne scutească de spectacolul degradant al mlaștinei!“

„Măine plecăm în delegație“.

„Nu mai merge, domnilor!... Aș vrea să vă fac un istoric al luptelor uriașe pe care le-a dat mahalaua noastră“.

„De prisos, d-le Broscaru!... Par'că nu le știm noi?!... N'am fost noi ostași devotați care ne-am luptat?!...“

„Bine, atunci să formăm o delegație. Cine vrea să meargă la D-l Primar?“

„Ce vorbă este asta? Toată mahalaua trebuie să meargă!“

„Foarte bine... Să facem și un memoriu!“.

„Ce memoriu, d-le Broscaru! Dacă sunteți Dvs. este prea destul“.

„Sigur, dacă sunteți Dvs.!“.

„Atunci, domnilor, rămâne stabilit... Măine dimineață la ora 8 suntem cu toții la primar“.

„Păi, la ora 8 domnul primar este la bodegă să-și ia fleica și celelalte...“

„Atunci mergem la 9...“

„Nu, mai bine să mergem la 11... Il găsim mai sigur, la primărie...“

„La 11 să mergem“.

După ce mai făcură de petrecanie unui kilogram de vin, înotând prin mlaștina mahalalei, în felul în care se exprimase d-l Broscaru, cetățenii se retraseră mulțumiți la domiciliile lor.

Chestiunea era într'adevăr de mare importanță. O suburbie întreagă de cetățeni onorabili, alegători și cu impozitele plătite la curent, suferea din pricina lipsei de caldarâm. Aproape fără excepție, primarii făgăduiseră îndreptarea acestui rău. Totuși, mahalaua continua să se păstreze neschimbată, fărâmată de ploi, cu băltoace infecte și de culoarea smaradelor.

În mijlocul nepăsărei generale, d-l Gheorghită Broscaru, avocat și, implicit, intelectual al mahalalei, hotărâse „să dea lupta pe față“ în această chestiune. Căutând să-și animeze conmahalagii pentru luptă, isbutise, deocamdată, să animeze deverul unei cărciumi cu vin bun și mobilier murdar.

De data asta, succesul părea asigurat. Guvernul, ajungând la capătul guvernărei, nu era exclus ca, prin primarul său, să-și ia rămas bun dela cetățeni printr'un act laudabil.

În această credință, d-l Broscaru, tribunul mahalalei, se culcă fericit.

A doua zi, față fiind primarul și întreaga enorie, D-l Broscaru își desvoltă cam astfel pledoaria :

„Trebue să știți, domnule primar, că mahalaua în numele căreia vorbim, își are istoricul ei. Acum 40 de ani, pe când, din motive independente de voința noastră, eram trecuți în scriptele municipiului sub denumirea de „Mahalaua Măgarilor“, eu, ca unul ce eram ridicat și crescut în mijlocul ei, am pornit, în primul rând, lupta acerbă pentru schimbarea acestei injurioase catalogări. Și am isbutit. domnule primar prin perseverența noastră și buna voință a unui înaintaș al Dvs., care, ridicat fiind tot din mijlocul mahalalei noastre, în primul rând domniei-sale nu-i convenea situația. Pe acel primar îl chema, fie-i cinstită amintirea, Ioniță Jintiță“.

Pronunțând numele lui Jintiță, d-l Broscaru, tragic și impresionant, se adresă către concetățenii săi :

„Concetățeni, am rostit numele unui om mare, care v'a servit interesele pe viață și pe moarte... Indreptați-vă, pentru o clipă, gândul vostru pios către figura măreață a celui care a fost Ioniță Jintiță și care v'a schimbat numele mahalalei, pe care, în definitiv, mulți dintre noi nu-l meritau“...

Apoi, continuând mai pățimaș :

„Dar, domnule primar, răul de care sufeream, avea ramificații pe care moartea prematură a pomenitului Ioniță Jintiță, a împiedecat să le taie din rădăcini... A venit chestiunea unui felinar, care să alunge bezna în care o întreagă colectivitate de cetățeni, trăia... Iarăși lupte, iarăși sforțări... Creerul luminat și buna judecată a fostului primar, Vasilică Chinoros, a rezolvat-o și pe-asta. Nu ne putem plânge : în prezent avem și noi un felinar, la care multe din suburbiile orașului râvnesc... Mai avem o a treia bubă, pentru care vă cerem să vă luați sarcina de a o tămădui. Ne trebue o bucățică de trotuar, domnule primar !...“

„O bucățică de trotuar...“ gemu ca un ecou, mulțimea.

„Că ce înseamnă felinarul, domnule primar, isbucni cu violență tribunul, dacă sclipirile lui nu pot să lumineze decât mocirla prin care înotăm ca porcii !

„Curat ca porcii“, întări, hotărât poporul.

„Făceți-ne trotuar, domnule primar, și veți rămâne în mintea noastră ca un erou de pomină.

„Făceți-ne trotuar, domnule primar“.

Argumentele d-lui Broscaru, adăogate la alte motive în legătură cu fleica și anexele ei, emoționă pe grijuliul și adânc înțelegătorul primar, până la lacrimi.

Cu toate acestea, dată fiind experiență d-sale oratorică, se putu reculege și se pronunță în chip strălucit și demn :

„Cetățenilor, al dracului să fiu dacă nu vă fac trotuar...“

„Ura ! !.. uraaaa ! !...“

„Măine aduc pietrișul“.

„Uraaaa ! !...“

„Și acum, salutare, domnilor !.

„Să trăiți !“.

Pe sala primăriei, grupați în jurul d-lui Broscaru, îmbujorați de fericire, cetățenii se opriă pentru a se sfătui.

„Domnilor, eu cred că este frumos să răspundem și noi într'un fel la solici-tudinea, pe care ne-a arătat-o domnul primar...“

„Asta se aprobă, fără discuție“.

„Să-i dăm un banchet...“

„Sau o tabacheră pe care să ne iscălim cu mic, cu mare“.

„Să-i punem numele dumnealui la strada noastră“.

„Nu, domnilor. Eu care-l cunosc personal și îi știu multe din ale dumnealui, propun să luăm la noapte un taraf de lăutari și să-i cântăm la fereastră figura a patra din cadrul... Să știți, domnilor, că-l omorâm cu asta !... Gândiți-vă, figura a patra din cadrul !... Să-l întorcem cu 40 de ani în urmă, când o dansa pe primăreasă la „Obuzier“.

„Se aprobă“.

„Și pe urmă, să-l luăm la un ghiveciu cu momițe și cu complicații de ciorbă de burtă...“

„Lasă-mă că mă stârpesc“.

„Pe diseară, domnilor“.

„Pe diseară“.

„Că asta este seara învierii noastre !... Seara în care ambițiile noastre ni-se izbândesc până la refuz !...“

„Bine că ne văzurăm și cu stradă, nenișorule“.

În noaptea aceia, târziu, când liniștea micului oraș de provincie domina tih-nită firea, sufletul suburbiei, fost „a Măgarilor“, palpita febril.

Nesțiuitor și trudit, părintele orașului dormea adânc, cu ferestrele deschise, executând, cu madam primar, un interminabil duet de sforăituri.

La miezul nopții, când apele prind să se închege, stelele clipesc mărite, iar d-l primar se întoarce de obicei pe partea cealaltă, ca prin vis, vrăjită și adormitoare, prinse să se risipească sub ferestrele primarului, melodia figurei a 4-a din cadrul.

Prima care se sesiză, fu doamna primar :

„Ioniță, auzi !? ..“

„Cadrilul ! !...“

„Figura 4-a !...“

„Să știi că e porcu de Broscaru !... Cu el am copilărit și numai el îmi știe patima !... Să trăești Ghiorghită !... Halal să-ți fie, băiatule ... Să știi că m-ai muiat de tot, damblagiule !... Fiți-ar să-ți fie, că reușit ai fost !... Nevastă, aprinde lumina și adu-mi pantalonii, că nu este timp de stat !... Și vezi că mâine facem sfeștanie la trotuarul din mahalaua măgarilor !... Mai zi, mă, figura 4-a, până-mi trag și ghetete !... Na, că nu-mi gălesc cravata !...“

„Las-o, dragă, că doar nu te duci la paradă !...“

„Așa e, că e noaptea și nu mă vede nimeni“.

După ce programul de noapte fu complet executat, ba chiar depășit, se pro-cedă la facerea sfeștaniei trotuarului. Cetățenii în păr, primarul cu tot consiliul și aju-toarele sale, șeful de poliție și de pompieri, delegații altor suburbii, strânși în jurul unui car de pietriș adus în revărsatul zorilor, ascultau fericiți slujba religioasă. Se

rostră discursuri, care mai de care mai înflăcărare, cu care ocazie d-l Broscaru, aducându-și aminte de cuvintele unui înaintaș al său, al cărui nume nu importa, se rosti, cu ochii țintă la moțul piramidei de pietriș :

„Din vârful acestei piramide de granit vă privesc secolile care au să vină, civilizația unei lumi pe care nici măcar n'o putem bănuși, dar pe care Dvs. o inaugurați, domnule primar, astăzi !..

Mișcat, primarul își șterge o lacrimă, care se prelinsese până sub ștreășina nasului, după care se pronunță scurt :

„V'am făcut trotuar, să-l stăpâniți sănătoși și să pomeniți, fraților, de ăl de l-a făcut și care subscria cu literă groasă și bătoasă, Ioniță Subțirelu !..

Toate acestea s'au întâmplat într'o Vineri. Sâmbătă, a căzut guvernul și cu el și Ioniță Subțirelu. Duminică, a depus jurământul noua comisie interimară, în frunte cu Geanabet Mărton. Luni, s'a întrunit consiliul în ședință extraordinară. În timpul debaterilor ce au avut loc, s'a ridicat unul din mahalaua Dudulenilor, consilier cu vază și cu trecere, care a cerut, nici mai mult, nici mai puțin, decât ca pietrișul în cantitate de una căruță, depozitat pe strada fostă a măgarilor, să fie transportat și depozitat pe strada domniei-sale, în scopul de a se face pe acolo trotuar.

„Că domnilor, de-aia se bucură mahalagii că au un consilier de-al lor. Și pe urmă, la vot, o să ne voteze oamenii domnului Broscaru ?“

„Se aprobă !..“

Pietrișul, încărcat într'o căruță de-a primăriei, petrecut de jalea și de huidue-lile populației nedreptățite, își luă drumul către Duduleni, unde fu depozitat cu aceiaș grijă, sfântit cu acelaș ceremonial, în prezența primarului, consiliului comunal, șefilor de poliție și de pompieri, a delegaților altor suburbii, care ascultară discursuri înflăcărare și teribile.

„Domniilor, eu ca primar vă predau acest material, care poate deveni ca mâine trotuar, și vă urez să-l stăpâniți sănătoși“. Dvs., vă rămâne sarcina de a-l păstra și plăcerea de a vă bucura de el !..

„Uraaaa !!!..“

Asta se petrecea în postul Paștilor. După Paști avură loc alegerile comunale din care, nici acum nu se poate ști, prin ce lucrătură lista lui Mărton căzu, reușind lista lui Kiriță Bumbulescu, care în definitiv nici nu se aștepta, mai ales că era dezi-dent și pe deasupra un orator mediocru, față de predecesorii săi..

Dar, indiferent de aceste beteșuguri, noul primar avea și el ambițiile lui. Și cum îi sta în putere, porunci ca pietrișul din mahalaua Duduleni să fie transportat în șoseaua Independenței și anume, în poarta casei domniei sale.

Zis și făcut. Când căruța cu pietriș apărură pe șoseaua hurducănită și plină de gropi, o emoție legitimă cuprinse toată suflarea mahalalei.

„Să ști că ne face șosea !..

„Foarte frumos !.. Asta primar..

„Da ce, ca ăilalți ? !.. Să-și facă numai pe străzile consilierilor și priete-nilor lor ? !..

„Ar trebui să nu pornească lucru până nu face sfeștanie..

„Sigur, așa este creștinește !“

Și într'adevăr creștinește s'a început. Cu sfeștanie, primar, consilieri, polițai, șeful de pompieri, discursuri, băutură și mare veselie.

„Da bine că ne făcu și nouă șoseaua, nenișorule !..

„Ș'o să ne facă și trotuar de asfalt !..

„Aia este sigur !.. Aștia sunt oameni, domnule !..

Povestea amărățului car de pietriș s'ar fi putut prelungi mult, dacă, într'o noapte cu lună, două cete de bețivani nu i-ar fi tăiat scurt firul. Iscându-se pricină între ei, tocmai în dreptul domnului primar, grămejoara de pietriș fu prăpădită într'o clipă, cu sburățuri de crâncen asalt.

A 2-a zi, peste jalea cetățenilor din șoseaua Independenței, care își vedeau spulberate visurile lor de șosea și trotuar, se mai adaoga și răutatea unui articol de fond, scris de avocatul Broscaru, și în care se punea punctul pe i:

„Să ne răspundă domnul primar Kiriță Bumbulescu, ce s'a făcut cu pietrișul destinat construcției de șosele și care până mai ieri sta îngrămădit în dreptul casei domniei sale, pietriș cumpărat din snaga contribuabililor??!!... Aud??!!... Jaful și risipa se accentuiază înspăimântător!!!... Șoselele, cari porniseră cu temei să se construiască sub primariatul domnului Ioniță Subțirelu, s'au evaporat!!! Unde mergem?!... Și în timp ce trotuarele sunt înghițite de oamenii regimului, domnul primar consumă impasibil fleici cu garnitură de castraveți murați și bea vin de 2 poli kilogramul!!!... Suntem în plină tragedie!!!... Dar, deși credem într'o dreptate imanentă, totuși, așa ca să facem boala domnului primar Bumbulescu, îl întrebăm și noi: unde mergem, domnule primar. cu asemenea sisteme?!... Azi dispar trotuarele, mâine dispăre locul primăriei... Asigurăm pe cetățeni că nu vom înceta lupta, până nu se va face lumină și mai ales trotuarul în chestiune... Dar, vom mai reveni cu chestiuni și mai grave, cum ar fi, bunăoară, chestiunea felinarului din fundătura Vizanti Codău, care de trei zile nu mai arde, deși a fost votat de consiliul comunal în ședința solemnă dela 18 brumar, anul întru Cristos 1929“.

Inutil să mai arătăm că în prezent chestiunea pietrișului evaporat din cauze pe care domnul primar nu le poate justifica suficient, se află în studiul parchetului local.

BCU Cluj / Central University Library Cluj *Paul Constant.*

NOAPTE.

Lușa

Si-a culcat păpușa.

În patul cu perini albe și cu dantele

I-a făcut un leagăn de stele.

Iar cerul s'a coborât la fereastră

Ca o vioară albastră

Și'n liniștea din suflet și din odaie

A cântat pentru fată și pentru păpușa bălae.

Apoi au venit câțiva îngeri mici,

Ce luminau prin noapte ca niște licurici,

Și-au pulverizat în aer parfum de vise

Ca să desmierde ploapele închise.

Constantin Nisipeanu.

† Savin Constant

Pomenim, cu dureroasă strângere de inimă, împlinirea a 4 ani de la moartea tânărului poet Craiovean, Savin Constant.

Legăți frățește de sufletul celui dispărut, împlinirea acestei datorii prinde încă o verigă de lanțul, chinuitor de lung, al durerii noastre.

Savin Constant a murit în vârstă de 26 ani, în accidentul de cale ferată dela Recea.

A scris și a publicat: *Idoli de humă*, poezii: *Autentice* și *Pata de Cerneală*, schițe umoristice: *Viata și opera Alexandrinei Mihăiescu* însemnări critice, premiată de revista *Clipa*. De asemenea a scris *Comoara Fermecată*, piesă pentru copii, reprezentată la București de Teatrul Popular.

Sărac și mereu hărțuit de dureri sufletești și materiale, pe care nu a avut cu cine le împărți, nu a avut cui să și-le facă înfălese, s'a ridicat la cer prin mila unui Dumnezeu în care a crezut și prin care s'a mângâiat. Poezia lui, balsam pe ranele sângerânde a atâtor nevoiași, cuprinde frumusețea și înțelepciunea biblică, pe care în ceasurile grele ale disperare o căutăm cu toți, avizi :

„Și astăzi sunt atâția inși
Și-au fost atâți învingători și 'nvinși
Te-au urât și te-au iubit.
Te-au ars în foc sau te-au cetit
O ! Biblie..!
Și astăzi sunt atâți ce duc viață-amară,
Evlavioși ce te citesc în fiecare seară
Și-apoi te pun sub căpătâi și-adorm visând
Frumos... frumos,
Și'n vis repetă fiecare rând
Din Biblia piosului Christos...

*

Dar nimeni nu te înțelege...

Durerea noastră, rânduire firească a sufletului omenesc, își găsește mângăierea în credința că acolo unde va fi fost așezat cel pierdut, va trăi liniștea și bucuria după care era atât de însetat.

În preajma tristei pomeniri, ne indoim genunchii la pragul amintirii bietului nostru frate, Savin.

„Provincia Literară.“

Incrustări în rama bibliotecii.

Atitudini politice și literare de D. Tomescu. Ed. Scrisul Românesc, Craiova.

Suflând cu teatrală gravitate peste rugina testamentară a numelui său, omul „atitudinilor“ perimate, cărora de mult li s'a cântat veșnica pomenire, a ținut să ese- de sub criptă, pentru a expune pe taraba de la răspântia gustului public, bizareria vechiturilor sale ziaristice. Cu abilități de telal, d-l Tomescu, în ciuda estetismului actualei generații, își etalează marfa străpunsă de vermina timpului, afectând aere de jovialitate artistică.

Simple articole de gazetă, inspirate de necesitățile incisive ale unor arieriste stări sociale; acumulări amorfe de material redacțional cu sonorități informative, prin- zând în special evenimentele politice în precipitarea lor sterilă; polemici desaxate cu debordări de efină retorică literară; bascula de „ideologie“ cu mastodonții din epoca „neutralității“ (te duce cu gândul la dihaniile din vârsta neolitică...); perorații națio- naliste de o iritantă nulitate temperamentală, stârnind gâlceavă pe chestii de „prin- cipii“ din fie-ce banal fapt cotidian; elogi și diatribe, irațional distribuite potențaților cu portofolii ministeriale, după criteriul intereselor sau al afecțiilor și repulsiilor per- sonale; reportagii cu ornamente rudimentare, pretextând dexterități de stil intelectua- lizat și o infinită varietate de rubricărie, a presei, determinată de nevroza grafică a rotativelor... Iată ce conține volumul d-lui Tomescu, care a beneficiat în toată pleni- tudinea de prestigioasa ospitalitate editorială a Scrisului Românesc.

De altfel, însuși autorul, în a sa „doctă“ prefață, nu se sfiește să ni se con- feseze drept *ziarist*, deși se vede destul de lămurit că acest calificativ, ce i s'a dat cu malițiozitate de către d-l Mihail Dragomirescu, are efectele domoralizante ale unui stigmat, punând în adevăr „o barieră“ între activitatea sa ziaristică și „regiunile înalte“ ale manifestărilor scriitoricești.

Pentru a-și justifica improductivitatea și mediocritatea, d-l Tomescu apucat de migrenice remușcări, afirmă că „munca sa de publicist n'a putut fi urmărită în deajuns de cititori, căci a acoperit-o sgomotul oribil al primilor ani de după război, iar mai târziu, s'a împrăștiat prin mici gazete de provincie, fără răsunet“.

D-l Tomescu își atestă singur scufundarea în neant. O colecție de articole nu ilustrează forța gregară a unei opere de artă, care să reziste veacurilor. Lamentul său, provocat de „zgomotul oribil al primilor ani de după război“ dovedește fragi- litatea materialului din care a încercat să-și construiască o mică gloriolă și inutilitatea strădaniilor de sobol în subteranele culturii.

Tot pentru a se disculpa dinaintea forurilor critice, omul „atitudinilor“ mai declară că scrisul său n'a avut continuitate de oarece „i-ar fi trebuit sau puterea de a se adapta pe rând la toate farsele politice, jucate după război, sau o publicație pe care să fi fost într'adevăr stăpân“.

Noi înclinăm a crede că numai lipsa inițială a talentului frânge linia conti- nuității și retează antenele directivelor, cari tind spre viitorime, evadând din rigida strânsoare a actualității.

Dar, d-l Tomescu?, nu se rușinează de caracterul gazetăresc al scrisului său“ și se simte fericit când este „ancorat activ în tumultul actualității...” Atunci de ce se vaită că, inveterat, anchilozat, așa cum este, l'a acoperit zgomotul altor ani, în ritmul cărora nu mai poate fi, cu nici un chip, angrenat?!

Atunci de unde pretenția ridiculă, fâlăită pe la câte-va urechi provinciale, de a i se decerne premiul național, care consacră autenticele valori literare ale neamului?

Ca și cum ne-ar fi contestat nouă tuturor cetățenilor acestei țări sentimentele patriotice, d-l Tomescu, cu ochii permanent bulbucăți de primejdia fantomelor rășboinice de la graniță, a vânturat fanatic steagul revendicărilor etnice și geografice fălindu-se excesiv de acțiunea sa agitativă și uitând că, de fapt, este un anemic imitator al marilor exponenți ai naționalismului nostru.

Plin de ebrietatea credulității, considerându-se singurul, mesianicul salvator al unui stat „care nu-și face datoria politică“, d-sa denunță absența generală a patriotismului, strigând: „Vreau să-l simt, vreau să-l văd și vreau să-l înțeleg“. Acuză guvernul, acuză opoziția, biciue societatea „care stă cu brațele încrucișate“ și spumegă de furie patriotardă, complăcându-se într'o „atitudine“ de profet predicând în pustiu.

Chiar când mulțimile vociferante, înfometate de idealul național, manifestau pentru rășboi în stradă „agitându-se în fața forțelor militare“, d-l Tomescu găsește prilej să ironizeze cu vervă ziaristică acest soi de naționalism, numindu-l *tomnatic*.

În articolul „Către tinerime“ publicat mai târziu, la 17 Mai 1918 la Iași, în vremea când eroismul militar înscrisese pagini epice cu slove de sânge, iar traficantii sedentariști își inventariau escedentele, d-l Tomescu, alintat de reminiscențele din prefața romanului „Le disciple“ de Bourget se delecta înșirând fraze sforăitoare: „Pentru tine se scriu aceste rânduri, tinerime purtată... Pentru voi, copii și tineri, cari suiți acum spre cei 20 de ani ai voștri..“ („C'est à toi, que je dédie ce livre, jeune homme de mon pays, à toi que je connais si bien...“, — scria Bourget cu conștiința încărcată de misiuni educative).

În mania și obsesia sa, d-l Tomescu cată pricină cu lumânarea aprinsă, agățându-se de toți acei, cari îi contrazic „credințele“.

Se ridică vijelios împotriva d-lui Brătescu Voinești pentru că acesta a cutezat să invedereze arhitectura posibilă a unei ideologii pacifiste.

Pentru d-l Tomescu pacea permanentă n'ar însemna altceva decât „imbecilizarea omenirii“, așa cum afirmă „unii cugetători“. Să nu lăsăm cultura „infectată“ de-o astfel de ideologie, care mortifică progresul. D-l Tomescu este pentru sfâșierea canibalică între popoare de dragul „progresului care cuprinde în el tendința continuă a omului de a evada din mijlocul actualului“. Deci, numai pentru a eși din acest exasperant *actual*, omul trebuie să ia armele să se revolte, să lupte. D-l Tomescu este exact tipul la care a reflectat reputatul literat Arghezi când a scris despre acei adversari ai pacifismului, cari „își scot argumentele din viața animalelor, ce se mănâncă mare pe mic, iar gândirea lor se bucură și se fălește cu originile ei dela cea din urmă coastă în jos“.

Omul „atitudinilor“ devine, prin ferocitatea instinctelor sale, nici mai mult nici mai puțin decât vietatea *Cavernelor*. Profetul, care simulează extazuri martirologice dinaintea altarelor imperialiste, își leapădă crusta superficială a civilizației și prinde a urla, înfiorând adâncurile codrilor cu gemetele ereziilor sale ucigașe.

Fără a fi aprofundat vreodată fina împletitură a doctrinelor sociologice, în

chip absolut profan, atacă probleme inaccesibile mentalității sale și se socoate apoteozat când zgândără lucrurile din plăcerea maniacă de a le zgândăra, făcând să ese fum de-acolo de unde nu e foc.

D-l Tomescu, înfârșit, profet!...

Mă întoarce gândul iar la d-l Arghezi, cel hulit odinioară iar azi unanim adulat. Nu știu sigur — zice d-sa — dacă înțepătura suliții sutașului, care a impus Trupul răstignit este simbolică, dar sângele a țâșnit, cum curge și azi, exact din punctul care desparte Dobitocul de Profet.

Dar d-l Tomescu culminează printr'o magistrală penurie de sinceritate.

Posedă un dar diabolic de a mistifica ideile, de a le topi într'o nebuloză alarmanță, de a le măcina în incoerență și absurd. Pentru dânsul, un mutilat al războiului tot nu spune îndeajuns tragedia sublimelor elanuri. L'ar dori zăcând sub o cruce, căci numai astfel invincibila sete sanguinară a domnului cu „atitudini“, dar fără „fapte“ ar putea fi în parte potolită.

Când d-l I. A. Bassarabescu, cu minunatul său discernământ, l'a surprins pe d-l Tomescu în flagrant delict de „sofisme și rea credință“, acest din urmă, trezit din „amețea botezată patriotică“ și-a ascuțit săgețile și a început să le arunce cu o vehemență de incoruptibil gazetar.

Ce-i pasă d-lui Tomescu de jalea și ruina lăsată în urma măcelurilor umane? Nici nu vrea să știe d-sa că ultimul război a costat unsprezece mii opt sute douăsprezece miliarde franci aur și a distrus peste zece milioane de vieți.

Eșirea din actual, eşirea din actual! — țipă încă vânzătorul de vechituri ziaristice. Creerul său e plin de rezonanțe belice.

Acolo unde încetează a fi terifiant, cultivă naivități cari oglindesc o specifică descumpănire. Așa, de pildă, în articolul intitulat „La zidirea unei case“ înșiră câțva timp moși pe groși, pentru ca apoi să ne povestească insipid, plictisitor până la recalitrantă, modul cum lucrează salahorii la ridicarea unei case: „unii aduc cărămidă, alții nisipul, alții varul și alții clădesc“ sau „fiecare lucrează la locul, la rostul și la chemarea lui“. Crâmpeiul ăsta îmi amintește tiranic de refrenul popular: „a fost odată un mic copilaș, ce nu știa, ce nu știa să dea din mâini“.

Un adevărat calvar până să străbați longevitatea descripțiilor văduvite complet de spirit, de culoare personalistă. Peste tot acuplări de banalități, poleite neîndemânatec de fardurile elocvenței patriotice.

În capitolul „Experiențe pentru socialism“ se arată vădit împotriva păturilor muncitorești, iar râvna acestora spre o mai bună și mai echitabilă gospodărie a patrimoniului etatist o denumește „teribilă monstruoșitate“.

Totuși, așa antiproletarian cum este, în articolul „Bucuria de a munci“ țintește la „refacerea gustului de a munci“. De reorganizarea însă a gustului repartiției produselor, nici pomeneală.

Lucrătorul trebuie să fie un sclav. Inima de bronz negru a d-lui Tomescu ordonă astfel. Raționamentul său este retrograd. Habar nu are de toate cuceririle în domeniul științelor economice și sociologice.

Volumul oferă numeroase reportagii decolorate, reliefând exclusiv zelul profesional al salariatului în serviciul extenuat al presei: *Comisiunile parlamentare, Cursurile de Crăciun, Vintilă Brătianu către tineret, I. G. Duca, Teodor Costescu* etc.

În articolul „Cuvinte de Crăciun“, d-l Tomescu își ascunde felin unghiile năravurilor atavice, își pilește ipocrit dinții de fiară, nu mai mormăe ca brutele în grote,

abandonează gândurile distructive, devine *om* și începe a ciripi despre „Simbolica împreunare a purității și a inocenței“, precum și despre „Comunicarea cu tainele dumnezeiești“.

Comportarea este fariziacă, firește. Lupul părul și-l schimbă, dar năravul, ba. Urmează câte-va pagini și d-l Tomescu — ângerul cu ochii serafic îndreptați spre cer — își ascute iar dinții, își lungeste unghiile și mormăe din nou, tunând și fulgerând în contra „democrației“. După d-sa e mai bine să răbdăm „căci un măgar care își duce liniștit povara e mai aproape de durerile noastre decât tot alaiul de trufase prospături politice“.

D-l Tomescu se dorește, ne dorește pe toți acum într'o docilă turmă de asini.

Ar fi multe de spus cu privire la amuzantele contradicții întinse de d-l Tomescu pe taraba dela răspântia gustului public.

E adorabil acolo, la pagina 51, unde ni se servesc aperitive stilistice de o picanterie remarcabilă și unde D-l Tomescu vorbește emfatic: „*România a rămas gravidă din contactul cu ideile naționaliste*“ !?

În „Cântec fără țară“ omul „atitudinilor“ se ambiționează în a ne furniza un studiu. Ei bine, sărăcia sa de vocabular, lipsa de virilitate lexică, călcarea cu piciorul stâng în domeniul sintaxei, îi creiază dificultăți umoristice. Capitolul III se întinde pe 5 pagini, formând o pastă cleioasă, din care nu-ți poți desprinde atenția reținută lipicios de aceste 4 cuvinte: *partid, politic, idee și program*

Împiedecat în ascensiunea mea lectorală de tufărișul acestor cuvinte, exasperant repetate, am făcut pe statisticianul și le-am numărat. Ei bine, de 100 de ori m'am lovit când de „program“, când de „politic“, când de „idee“, când de „partid“. Da, de 100 de ori. Vă rog să controlați. Înțelepciunea d-lui Tomescu se învârte vicios în cadrul acestui *bumil quartet lingvistic*. University Library Cluj

Neurastenica săcăială a unei penițe, ce nu cunoaște orizonturile inspirației, nefiind în stare să ne dea măcar o *fraseologie* cu tehnică topică, produce un imens rău psihic.

Ești silit să arunci cartea cu „atitudini politice, cu programe de idei și de *partide*“, fără să mai ai răbdarea și indulgența „măgarului“, recomandat de autor, ca să citești și „atitudinile literare“.

Te mulțumești cu atât. Pui un ban coclit pe taraba telalului și închei zicând: Văzui din nou, sub formă de strigoi, pe maniacul D. Tomescu, vânzător de vechituri ziaristice. Brr !...

Eugen Constant.

* * *

Lucian Costin: *Câteva note despre inducția poeică* (chestiuni de estetică literară).

De domnul Lucian Costin am auzit demult și în domnul Lucian Costin n'am avut încredere niciodată. Această convingere a mea se datorește ceasului blestemat de a fi citit odată versuri slabe de ale d-lui Lucian Costin. Am început să-l ocolesc de câte ori îl întăleam prin publicațiile de provincie înfundată și cu tot exercițiul făcut ani de zile, d-l Lucian Costin scrie tot prost. La revistele absolvenților de liceu și la revistele haimanalelor, — d-l Lucian Costin colaborează cu poezii de amor, critică și epigrame. Și d-l Lucian Costin mai este și profesor secundar. Am rămas uimit la vestea asta.

Fac lectura unei cărți a dânsului, căzută accidental în mână, vrând cu tot dinadinsul să-mi schimb impresia dintâi. Acum, după ce am citit *inducția poetică*, înafara deziluziilor asupra scriitorului, trebuie să am deziluzii și asupra profesorului. În mod răspicat mă pronunț: d-l Lucian Costin nu știe să scrie, are stilul de un bombasticism fioros, este lipsit de informație și lucrează cu raționamente false. Orice frază e grea, balonată, caraghioasă, caçofonică. Băgați de seamă cum e scrisă cea mai clară propoziție a d-lui Lucian Costin: „despre Eminescu aş afirma, că eminescianismul are să domine și are să radieze virulent încă peste 3—4 epoce posteminesciene cel puțin“ (? !)

Și precis, toată cartea e făcută în această manieră stilistică: „Senzațiile primordiale se cern ca niște fulgi mari de idei, ele străpung platoșa gândirii și rămân în cetatea ei, în palpitația și intesitatea rezervelor — în ansamblul amintirilor, cumulatorul și generatorul propice“ (? !). După acest domn estet „poezia stă modestă printre celelalte genuri, în haine grii, simbolul reticenței, resignării și al nădejdei răbdurii“ (? !)

Teoreticeanul Lucian Costin nu știe de ce Alecsandri nu se scrie cu *x* și afirmă cu îndrăsneală patentă și inexactități. D-sa citează un poet: M. Iacobescu. Cine o fi? Ce istorie literară l-a descoperit sau ce mare critic l-a lansat? Intrucât mă privește, nu cunosc decât pe răposatul poet D. Iacobescu și pe complect apoetul Al. Iacobescu. Rog așadar pe d-l Lucian Costin să ia notă și pe deasupra să mai fie convins de bunăvoința mea. Ca ultim citat mai prezint o frază, din care putem constata felul în care filozofează d-l Lucian Costin: „Notoric e, că localizarea nu se traduce direct sufletului, ci inimei; deaceia rolul inimei din punct de vedere fiziologic are un rol determinat în poezie“ (? !)

E cu neputință ca să vorbesc de operațiile d-lui Lucian Costin. Ceeace vreau să spun în această încheiere este că d-l Lucian Costin și după metaforele întrebunțate, trebuie să fie în orice caz tânăr, primitiv, sau — incult.

Traian Mateescu.

* * *

Calea sângelui, poezii de G. Șt. Cazacu, Editura „Cronicarul“.

În acest volum poetul publică un ciclu de 19 poezii, însemnând dureroasa cale a sângelui, parcursă în anul de băjenie 1916—1917. Poeziile poartă data și locul tristelor popasuri, în cari poetul, sub impresia zguduitoarelor emoții ale luptelor fără isbândă, le-a scris.

Anul 1916—1917, an de sbucium și de suferinți, nu putea scoate din sufletul său cântece de triumf.

„Calea sângelui“ cuprinde exact nota vremii de atunci, toată desnădejdia unui neam oropsit și măcinat de vrăjmășia soartei.

Poetul redă popasurile din nopțile de neuitată groază, în versuri cari ne cutremură încă :

„Popas... Pribegile năluci
Adorm pe țoluri reci de lut!
Și'n zori, pe und's'au abătut,
Răsar din tină cruci...“

Sau :

„Invinșii să-și culce, pe umedul lut,
Convoiul oprește'n amurg!
Ca lutul, ca cerul și sufletu-i mut...
Și spinii cununii mai tare s'ascut...
Și ploaia și sângele curg!

Poezia de război a Dlui Cazacu citind-o, îți redeschide un colț sângerând al sufletului de acum 16 ani, când, ca și poetul, pribegeai fără țintă pe-un drum înecat în sânge.

Pentru literatura românească în general și poezia de război în special, „Calea sângelui“ este o contribuție de preț.

* * *

„Ausonia“ — Caet trimestrial de poezie italiană, — de Pimen Constantinescu, Tip. Cartea Putnei Focșani, în primul său număr publică, în traducere, „Poeme conviviale“ de Giovanni Pascoli. — „Orbul din Chios: Somnul lui Odiseu și Alexandros“ redă părți din viața plină de mituri a vechei Elade.

Domnul Pimen Constantinescu, care este și profesor de limba italiană, luându-și sarcina acestei publicațiuni, aduce un real serviciu publicului românesc, înlesnindu-i să cunoască mai bine poeți și curente din literatura italiană.

Traducerile sunt însoțite de bogate note explicative, menite să pună la curent pe cititor cu diferite amănunte mitologice.

Paul Constant.

* * *

Atât manuscrisele, revistele cât și cărțile autorilor, ce doresc a fi recenzate, se vor trimite pe una din următoarele adrese: Paul Constant, Sibiu Str, Octavian Goga No. 69, au Eugen Constant, Craiova Str. Ghica Vodă No. 94.

ABONAMENTE.

Pentru instituții și autorități Lei 300 anual
Pentru particulari Lei 200 anual

A apărut:

„Un sol al biruinții:

Șt. O. Iosif“

de Paul Papadopol

— ■ —

„Incrustări în rama bibliotecii“

Schițe critice

BCU Cluj / Central University Library Cluj de Eugen Constant

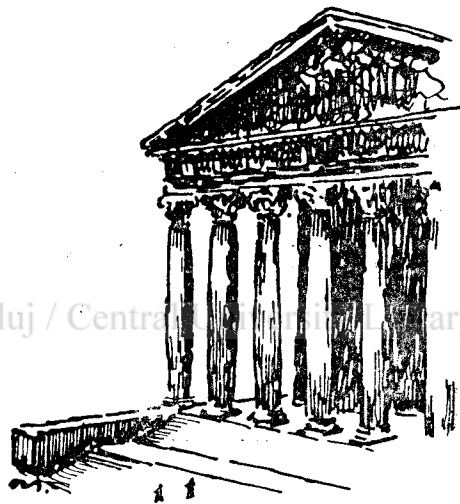
— ■ —

„Măști pentru Muzeu“

Schițe umoristice

de Paul Constant

— ■ —

BCU Cluj / Central Library Cluj